

Els autors de la «generació del Premi Sagarra», assaig de nòmina

Guillem-Jordi Graells

La nostra historiografia cultural, tan donada a inventar generacions (i jo mateix en sóc un exemple!), potser mai no s'ha equivocat tant com quan va encunyar aquesta suposada «generació», la dels autors que apareixen durant la dècada dels anys seixanta i encara bona part de la següent. Si bé és cert que existeix un conjunt d'autors que sorgeixen en aquesta època i amb una certa connexió cronològica d'origen, també ho és que opten per fórmules, estètiques i credos teatrals molt diversos. El que més els uneix, però, a banda de la circumstància temporal del naixement, és la seva connexió amb el moviment del teatre independent i, de fet, en són una de les conseqüències, amb un seguit de noms que van en paral·lel als dels actors, directors, escenògrafs i gestors que apareixen simultàniament, alguns també amb una activitat autoral més o menys episòdica (els casos més destacats serien **Ricard Salvat** i **Feliu Formosa**).

Per seguir amb l'ortodòxia de la denominació, aquest grup generacional d'autors dramàtics arrenca amb **Josep Maria Benet i Jornet** (nascut el 1940), que el 1963 guanya el Premi Josep M. de Sagarra amb *Una vella, coneguda olor*, fita que ha estat admesa com la d'inici d'una nova promoció d'autors. Un inici que no podia tenir com a punt de partida un nom més característic, ja que ha estat indubtablement el més constant, prolífic i evolutiu de tots els autors de la generació. El premi el guanyarien en els anys successius autors més grans: **Joan**

Soler i Antich (1935), amb *Aquí no ha passat res*, i **Josep M. Muñoz Pujol** (1924), amb *Els corbs* (estrenada amb el títol *Antígona 66*), que sovint són inclosos en la «generació» pel fet d'haver guanyat el premi que la designa i per la seva innegable connexió amb algunes de les tendències dramaturgiques que caracteritzaven el moment. Però si encara hi afegim **Alfred Badia** (1912-1994), que fou guardonat el 1971 amb *Crònica desballestada*, el concepte *generació* en el seu sentit estrictament cronològic se'n va definitivament en orris. És clar que allò que caracteritza més el moment no és pas l'edat dels autors, sinó la intenció autoral, la vinculació al moviment independent i, per descomptat, el fet de participar en una activitat amb fortes dosis d'afirmació política de reivindicació cultural, nacional i social.

Els autors fins ara esmentats ja plantegen —per la temàtica, les tècniques i l'adscripció als corrents dramaturgics internacionals de l'època— una diversitat que serà característica del gruix de la generació, o sigui d'aquells autors que, en efecte, tenen una edat similar i a més tenen unes vinculacions encara més estretes amb les companyies i grups del teatre independent. Del realisme crític als models èpics, del teatre de l'absurd més o menys tardoexistencialista a la farsa satírica descordada o d'al·lusió política evident (la fórmula «dictador imaginari en país imaginari» que pretén evitar els esculls de la censura), de la denúncia social a la reivindicació de la història com a signe d'identitat, la diversitat d'opcions d'aquests autors i els que vénen tot seguit produeix al llarg de la segona meitat dels anys seixanta i la primera dels setanta un considerable nombre d'obres que accedeixen sovint a la notorietat a través d'aquest i d'altres premis, que aviat arriben a una situació d'inflació —els Premis Reus (Aladern i Queri) el 1970, el Ciutat de Sabadell (1971), el Ciutat d'Alcoi (a partir de 1971, bilingüe) i el Ciutat de Granollers (1971), que s'afegeixen al Joan Santamaria, el Ciutat de Palma, el Peña Carlos Lemos, l'Última Hora i l'Ignasi Iglésias dels Jocs Florals de l'exili—, i que convertiran aviat la generació en la més premiada de la història, àmpliament estimula-

da per aquestes convocatòries, generant, alhora, unes expectatives que no sempre seran seguides per una producció significativa, ja que els autors sovint queden relegats a grups semiaficionats o independents de comarques. Però aquest és un altre tema.

Després dels autors ja esmentats, el Premi Sagarra dona a conèixer en els tres anys següents alguns dels noms més característics i sòlids del grup generacional: **Jaume Melendres** (1941) amb *Defensa índia de rei*, on fa una relectura de l'expressionisme i l'epicisme; **Alexandre Ballester** (1934) amb *Dins un gruix de vellut* (Ballester ja havia estrenat anteriorment tres obres, amb les quals va guanyar alguns premis) i **Jordi Teixidor** (1939) amb *El retaule del flautista*, tots dos popularíssims amb les seves farses d'intenció política creadora de complicitats. Si incloem el nom de **Xavier Romeu** (1941-1983), etern finalista de la majoria de premis de l'època, entre l'epicisme i l'absurd, ja tenim el nucli «fundador» de la generació i representades totes les fórmules, els credos i les variants dramaturgiques que esmentava. I afegim-hi **Jordi Bordas** (1943), autor més ocasional però també premiat amb *La terra es belluga*, encara que en aquest cas amb el Premi de la Crítica de la revista *Serra d'Or*, que s'inicia el 1970.

La segona tongada d'autors de la generació del Sagarra (premi que no es convoca el 1969 i 1970, torna amb dues convocatòries el 1971 i 1973, i desapareix) irromp durant el primer lustre dels setanta i es dona a conèixer sovint a través dels altres premis, sobretot els «Ciutat de...». Més enllà d'un cert rejuveniment d'edat, les novetats que presenten són limitades, ja que les seves obres continuen essent adscribibles, en la major part, a alguna de les fórmules esmentades, però la qualitat i els matisos que aporten no són gens negligibles. Algunes contribucions significatives seran el realisme «minimal» de **Ramon Gomis** (1946) a partir de *La petita història d'un home qualsevol* o, a les antípodes, el barroquisme crític i rupturista de **Carles Reig** (1947), que s'enceta amb *Rasclum, si més no*, ambdues obres de 1970. L'any

següent una novetat significativa: la incorporació dels autors valencians. Uns autors que s'incorporen amb força a través dels germans **Rodolf** (1948) i **Josep Lluís Sirera** (1954) i el sorprenent *Homenatge a Florentí Montfort*, que inicia una llarga i densa trajectòria amb aportacions en la línia de la recreació de la història social. Però també amb **Manuel Molins** (1946), prolífic i divers com pocs autors de la generació, entre l'exploració de la memòria i la defensa de la diversitat i l'alteritat. L'aparició tardana d'aquests tres autors cabdals va ser seguida d'immediat per la d'una colla d'altres dramaturgs del País Valencià: **Josep Gandia Casimiro** (1945), **Frederic Martínez Solbes** (1944), **Ximo Vidal Mora** (1950) i **Juli Leal** (1946), que completen un bloc amb característiques diferenciades i una intensa activitat en aquells anys finals del teatre independent, i que estan lligats a grups com Pluja i Carnestoltes, de la mateixa manera que els capdavanters ho estaven a El Rogle i Grup 49.

A les Illes Balears, en canvi, la presència precoç de Ballester triga una mica a tenir acompanyants. Tanmateix, **Guillem Cabrer** (1944-1990) i **Miquel López Crespí** (1946) a partir de 1972 enceten una producció copiosa, potser més premiada que representada, sobretot en el segon cas. Pel que fa a Catalunya, a més dels esmentats, les incorporacions més significatives són les de **Francesc Barceló** (1943), mallorquí però actiu a Barcelona, i la de **Joan Abellan** (1946), autor de producció constant i imaginativa, mentre que altres noms són de dedicació autoral més ocasional o efímera, com **Joaquim Vilà i Folch** (1945-1997), **Jordi Bergoñó** (1944), **Francesc Alborch** (1940) en el teatre per a infants, o fins **Terenci Moix** (1942-2003) en les seves escasses incursions teatrals, ja d'un signe ben distint.

Les «generacions», de la mateixa manera que s'obren, cal tancar-les d'alguna manera, cosa que no sé que hagi establert ningú. Si admetéssim un criteri estricte, almenys cronològic, i adoptéssim com a dates extremes de naixement dels autors 1934 i 1949 —per mantenir el lap-

se de quinze anys entre majors i menors—, això ens inclouria autors d'aquesta edat però de producció més tardana, tant els de dedicació ocasional com els més significatius. Relacionats per ordre d'aparició en escena, hauríem de citar noms com **Josep Albanell** (1945), **Gabriel Janer Manila** (1940), **Santiago Sans** (1943), **Jaume Serra Fontelles** (1946), **Lluís Utrilla** (1940), **Maria-Josep Ragué-Àrias** (1941), **Llorenç Capellà** (1946), **Antoni Amorós** (1945), **Manuel Serrat Crespo** (1942), **Joan Guasp** (1943), **Salvador Bertran** (1948), **Joan Rendé** (1943), **Francesc Lucchetti** (1944), **Roger Justafre** (1944), **Montserrat Roig** (1945-1991), **Narcís Comadira** (1942) o **Maria Antònia Oliver** (1946), però la majoria són autors que inicien la seva dramaturgia els anys vuitanta i noranta i, per tant, les circumstàncies són totalment diferents i no té gaire sentit emparentar-los teatralment amb els seus contemporanis estrictes.

Potser hi pertanyen més —d'una manera epigonal— alguns autors, també molts d'ells ocasionals, nascuts durant la dècada dels cinquanta i que s'inicien en els darrers anys del moviment independent. I també per ordre d'aparició en l'escena escripturística, noms com Lluís Pasqual, Josep Albertí, jo mateix, Joan Barceló, Xavier Bru de Sala, Francesc Romeu, Jordi Mesalles i Miguel Casamayor, Damià Barbany, Miquel M. Gibert, Antoni Cabré, Lluís-Anton Baulenas, Jordi Begueria, Joan Casas... És a dir, tots els autors que apareixen en la dècada entre 1975 i 1985, just abans del nou tombant que suposarà la irrupció d'una clara nova generació, preludiada i encapçalada pel «fenòmen» Sergi Belbel. Però això segur que ja són figures d'un altre paner. Aquesta aportació només pretenia afegir un seguit de noms a la mitja desena que protagonitzaran aquesta benvinguda operació de rescat que és «L'Alternativa dels 70». I mil disculpes pels errors i omissions comesos.